

Louise Bourgeois - 'Red Night' uit de reeks 'Fallen woman', 1946/7.

© LOUISE BOURGEOIS

EXPO LOUISE BOURGEOIS IN TATE MODERN

Beelden vol angst, erotiek en dubbelzinnigheid

De gebreide sculpturen en de reuzenspin van kunstenaar Louise Bourgeois waren de jongste jaren prominent aanwezig op allerlei biënnales en evenementen van hedendaagse kunst. Maar het oeuvre van de ouderdomsdeken van de hedendaagse kunst - ze is intussen 96 - beperkt zich niet tot huisvrouwenvlijt. Met 200 werken in een tijdspanne van 70 jaar schetst de grote retrospectieve in de Tate Modern het chronologische parcours van Louise Bourgeois.

Voor een geboren Française als Bourgeois is de guillotine een sterk beeld. Maar dat is het ook, als eerste confrontatie, voor de bezoeker van een tentoonstelling. De hakbijl hangt boven de ingang van de kooi 'Choisy'. Zelf noemt Louise Bourgeois dit soort werken 'cellen'. Het is een installatie bestaande uit de typische ramen van Parijse werkplaatsen. Er hangt een bord 'Aux Vieilles Tapisseries' en middenin staat een roze marmeren schaalmodel van het ouderlijke huis nabij Parijs. Bourgeois' ouders restaureerden oude tapijten en Louise maakte haar eerste tekeningen van tapijtpatronen. Dat textiel komt in haar later werk vaker terug wanneer ze totempalen en hooftlen uit flarden tapijt aaneenrijgt. De guillotine is voor haar een symbool van 'hoe mensen zichzelf vernielen in een familie'.

'Maman' heet de reuzenspin die ze in 1999 maakte. Als een moederkloek spannt ze haar poten over een grote ijzeren cel en legt ze er haar eieren bovenop. Maman, zegt ze, is een ode aan haar moeder. Ze was mijn beste vriend. Mijn moeder weefde zoals een spin. Zij leidde het atelier. Net als spinnen was mijn moeder erg slim. Spinnen zijn vriendelijk, ze eten muggen. En muggen verspreiden ziekten en zijn daarom ongewenst. Dus zijn spinnen hulpvaardig en beschermend, net zoals mijn moeder.'

NIET EENDUIDIG

Het werk van Louise Bourgeois - geboren op kerstdag 1911 - is autobiografisch maar niet een-

duidelijk. Haar spinnen zijn zowel predatoren als beschermers; ze zijn bedreigend en toch ook koesterend. Ook die cellen zijn dubbelzinnig; het kunnen zowel schuilplaatsen als gevangenschappen zijn. Vaak zijn het schuilplaatsen voor herinneringen. In een van die cellen hangen vrouwenkleden; jurken die Louise zelf gedragen heeft. Op haar 13de droeg ze al een Chanel-jurk. Kleren zijn belangrijke triggers voor de herinnering, voor een zoektocht naar het verleden. Op een witte jas heeft ze in rood geborduurd: 'De kou van angst is reëel.'

En die angst ligt ook verborgen in de twee slaapkamerellen. Deze vulken zijn gevormd door de deuren van huizen die afgebroken werden. De deurklink ontbreekt, dus de deur kan niets meer afsluiten. En toch hangt er een komisch bordje 'fermez la porte'. Het grote rode bed stelt het ouderlijk bed voor en daarboven hangt een glazen druppel die lijkt te willen vallen. Welk familie drama heeft Louise meegemaakt? Ze werd vooral opgevoed door de Engelse gouvernante waarmee haar vader een verhouding had.

Een vader waarmee Louise het blijkbaar moeilijk had. Dat is overduidelijk in de claustrofobische installatie 'The Destruction of the Father' van 1974. Over dierele latex-rubberen kamer' vertelt Louise: 'Bekijk de familietafel. Wat doen vrouw en kinderen? Ze zitten daar maar, in stilte. De moeder

weette denken aan die van de Roemeense beeldhouwer Constantin Brancusi, die ze ontmoette in 1950. Maar haar sculpturen zijn uit evenwicht en alles behalve harmonieus. Die menselijke 'rompen' (afgehouwen) zijn oorspronkelijk geïsoleerde figuren, zoals het portret van haar tweede zoon Jean-Louis. Hij is een wit geschilderd paaltje met twee benen en een romp van verdiepingen en vensters. Geen hoofd.

MOEDERKLOEK

Louise is zelf een moederkloek in een sculptuur bindt ze letterlijk haar kinderen om haar middel. Tegelijk is ze in de jaren 70 een actieve feministe. Ze is geïnteresseerd in vrouwelijke hystorie, maar het beeld van een hysterische figuur is een man.

Haar uitgesproken erotische beelden zijn androgyne en bevatten zowel mannelijke als vrouwelijke genitaliën. En zo heeft ze er een pak gemaakt. Ze lijkt wel bezeten door mannelijke kroonjuwelen: 'Masculiene attributen zijn extreem delicaat. Het zijn objecten die vrouwen, en dus ikzelf, moeten beschermen.' Dat zegt ze over een werk dat ze 'Filliete' noemt. Expliciet erotisch is het copulerende koppel van zwarte gebreide maillots. De onderliggende figuur heeft wel een houten beenprothese. Het werk van Louise Bourgeois draait rond kwetsbaarheid, pijn, agressie, eenzaamheid en... de pleister daarop.

Eliane VAN DEN ENDE

De tentoonstelling 'Louise Bourgeois', tot 20 januari, in Tate Modern, Londen, tel. 00-44-78/878.888, www.tate.org.uk
Nog meer vriendelijke koppels (met een gestreept mannetje) en een wit kanten kraagje van Louise Bourgeois zijn te zien op de tentoonstelling 'Seduced, Art and Sex from Antiquity to Now', enkel voor 18-plussers, in Barbican Art Gallery, Londen, tel. 00-44-2076/385.403, www.barbican.org.uk
www.eurostar.com

wil de tiran sussen. De kinderen ergeren zich. Dus grabbelen ze de vent vast, hakken hem in stukken en eten ze hem op.'

Hoe ambivalent Bourgeois tegenover familie staat, is haar hele loopbaan duidelijk. Haar eerste werken uit 1946/7 zijn schilderingen met de titel 'Fallen Woman'. In de oude betekenis is dat een vrouw die een (erotische) misstap heeft begaan. Voor Louise is het een vrouw die letterlijk gevallen is, vooral omdat ze bang is. Ze weet niet of ze kan voldoen aan wat van haar verwacht wordt. Dit werk is een onderdeel van een reeks 'Remme Maison' waarbij het hoofd van een vrouw letterlijk vervangen wordt door een huis.

Architectuur en mensen, daartussen legt Louise Bourgeois in de jaren 40 een link. Ze is met de Amerikaanse kunsthistoricus Robert Goldwater gehuwd en woont met hem en hun drie kinderen in New York. De wolvenkrabbers inspireren haar om sculpturen te maken. Het zijn lang uitgerekte - meestal - houten palen. De beelden doen een